

**ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ:
ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ
НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ**

ПІДСУМКИ 2012 РОКУ

Щорічне видання «Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні»

Видання підготовлено Інститутом бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) у рамках реалізації проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ-II) впровадження» за підтримки Американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). У збірнику представлено матеріали, що були надані партнерами проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ-II) впровадження».

Видання створене та впорядковане фахівцями ІБСЕД:

Зубенко В. В. – Генеральний директор

Самчинська І. В. – заступник Генерального директора

Шаповал Т. А. – директор Департаменту методології та навчальних програм

Чуркіна О. І. – директор Департаменту фінансової політики

Корнієнко А. І. – заступник директора Департаменту методології та навчальних програм

Гринь А. В. – старший консультант з економічних питань Департаменту методології та навчальних програм

Пишник Я. М. – старший консультант з економічних питань Департаменту методології та навчальних програм

Голинська О. В. – консультант з економічних питань Департаменту методології та навчальних програм

ІБСЕД висловлює щире подяку всім, хто брав участь у наданні інформації для цього видання.

Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні – підсумки 2012 року / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Шаповал Т.А. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. – К., 2013. – 36 с.

Від видавця:

Зміст продукту є відповідальністю Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень (ІБСЕД) і не обов'язково збігається з поглядами USAID або уряду США. Усі права на це видання захищені. Використання матеріалів має бути узгоджено з фахівцями ІБСЕД.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

**ЗМІЦНЕННЯ МІСЦЕВОЇ ФІНАНСОВОЇ
ІНІЦІАТИВИ (ЗМФІ-II) ВПРОВАДЖЕННЯ**

Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні

Підсумки 2012 року

Вступ

Однією з проблем розвитку місцевого самоврядування в Україні є обмеженість фінансових ресурсів, які не повною мірою забезпечують виконання повноважень, делегованих державою місцевим органам влади. Глобальна фінансова криза, що також вразила й економіку України, надзвичайно загострює цю проблему.

З іншого боку, існує проблема забезпечення масштабного запровадження програмно-цільового методу (далі ПЦМ) на рівні місцевих бюджетів.

Програмно-цільовий метод передбачає, що при прийнятті рішень щодо використання коштів мають ураховувати такі аспекти, як підвищення корисності програми, якісне надання послуг за напрямками видатків та зростання добробуту суспільства в цілому. Керівники використовують показники виконання програм для вичерпної оцінки досягнутих унаслідок втілення програми результатів та показують, як ці результати співвідносяться з місцевими та загальнодержавними пріоритетами.

Відповідно до Програми економічних реформ Президента України на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» та Концепції реформування місцевих бюджетів, запровадження ПЦМ у місцевих бюджетах передбачено з 2014 року.

Усвідомлюючи актуальність цього питання, Інститут бюджету та соціально-економічних досліджень спільно з Міністерством фінансів України продовжують роботу з упровадження Програмно-цільового методу планування та виконання місцевих бюджетів, що є одним із ключових компонентів проекту «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи в Україні (ЗМФІ-II) впровадження» за підтримки Американського народу, наданої через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).

Завдяки застосуванню програмно-цільового методу громадськості можна представити соціальний та економічний ефект від витрачених коштів, сплачених у вигляді податків до бюджету, а також охарактеризувати становище у регіоні щодо надання послуг населенню. Для відображення цього пропонуємо Вашій увазі щорічне видання «Інноваційні практики: фінансовий менеджмент на місцевому рівні – підсумки 2012 року», в якому проілюстровано результати виконання бюджетних програм і проектів з енергозбереження, а також висвітлено успішний досвід реалізації стратегічних програм та запровадження ПЦМ за підтримки проекту ЗМФІ-II.

Розділ 1. Інформаційні довідки – приклад ілюстрації результатів виконання бюджетних програм

м. Алушта

Дошкільна освіта та виховання дітей є вихідною ланкою в системі безперервної освіти, становлення і розвитку особистості. Забезпечення необхідних умов для організації на відповідному рівні дошкільної освіти та виховання дітей є основним завданням бюджетної програми «Дошкільна освіта», що реалізується у м. Алушті.

У 2012 році на виконання цієї програми було спрямовано 9,2 млн. грн., що на 26,2 % більше, ніж у попередньому році.

Усього у місті функціонує п'ять дошкільних навчальних закладів загальною потужністю 1085 місць, що становить 38 груп. Серед них є логопедичні та санаторні групи, в яких надаються медичні послуги. У 2012 році середньорічна кількість дітей, які відвідують дитячі садки, становила 951 особу, з яких 136 дітей відвідували логопедичні та санаторні групи.

Для покращання умов перебування дітей у дошкільних навчальних закладах було реалізовано енергозберігаючі заходи. Завдяки проведеній роботі покращилися умови перебування дітей у дошкільних навчальних закладах, а середньорічна кількість дітей, які відвідують дитячі садки, збільшилася на 6,4 %.

Сфера освіти потребує розвитку, насамперед покращення її якості. Саме на це спрямована бюджетна програма «Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами, спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колежіумами», в рамках реалізації якої було забезпечено надання відповідних послуг денними загальноосвітніми навчальними закладами м. Алушті. З міського бюджету у 2012 році на її фінансування було спрямовано 26,0 млн. грн., що майже на 67,0 % більше, ніж у 2011 році.

За ці кошти надавали послуги дітям шкільного віку дев'ять загальноосвітніх навчальних закладів загальною потужністю 5020 місць. Навчання проводилось у 161-му класі для 3682-х учнів.

Реалізація цієї програми дозволила охопити загальною середньою освітою 100,0 % дітей шкільного віку в м. Алушті.

Завдяки виконанню програми щорічно відбувається поетапна комп'ютеризація закладів освіти.

Для покращання якості надання освітніх послуг у рамках виконання бюджетної програми було вжито заходів щодо зміни спрямованості однієї зі шкіл на поглиблене вивчення фізики і математики.

Обласний бюджет Волинської області

Забезпечення надання медичної допомоги окремих категоріям хворих та підвищення якості їх життя є основними завданнями бюджетної програми «Забезпечення централізованих заходів з лікування хворих на цукровий та нецукровий діабет».

На виконання цієї програми було спрямовано 9,5 млн. грн., що на 40,4 % більше, ніж у 2011 році. В межах програми проводилось забезпечення хворих на цукровий діабет препаратами інсуліну та хворих на нецукровий діабет – препаратами десмопресину.

Результатом реалізації бюджетної програми є досягнення її максимальної ефективності, тобто 100,0 % забезпечення хворих на цукровий та нецукровий діабет необхідними лікарськими засобами.

м. Ковель

У 2012 році продовжувалася реалізація програми «Надання допомоги дітям-сиротам та дітям, позбавлених батьківського піклування, яким виповнюється 18 років». Зазначену допомогу отримали 20 дітей. При цьому середній розмір допомоги на 1 дитину становив майже 1,8 тис. грн. Аналіз показників цієї програми свідчить, що позитивним є зменшення, порівняно з минулим роком, кількості одержувачів такої допомоги, водночас

середній розмір допомоги на 1 дитину збільшився на 11 %. Також вважливо зазначити про відсутність заборгованості за цим видом допомоги.

м. Луцьк

З метою забезпечення прав громадян на бібліотечне обслуговування, загальну доступність інформації та культурних цінностей, що збираються, зберігаються та надаються в тимчасове користування бібліотеками, у місті виконувалася програма «Бібліотеки». З міського бюджету на її виконання було спрямовано 4,0 млн. грн., або на 17,6 % більше порівняно з 2011 роком.

Результатом від використання бюджетних коштів для сприяння діяльності бібліотек і організації централізованої бібліотечної системи є збільшення кількості читачів та книговидач, а також відвідуваності бібліотек. Так, порівняно з 2011 роком кількість книговидач у цілому збільшилася на 1500 од., а в розрахунку на одного працівника досягла встановлених норм.

Разом з тим, досягнуто соціальний ефект від використання бюджетних коштів: надання вільного доступу мешканцям міста до користування послугами бібліотек; задоволення потреб в освіті та підвищенні професійної кваліфікації; сприяння духовному розвитку особистості та організації змістовного дозвілля.

Царичанський район Дніпропетровської області

У 2012 році районним відділом освіти виконувалася бюджетна програма «Здійснення централізованого господарського обслуговування». Одним із її завдань було забезпечення перевезення дітей, які проживають у сільській місцевості, до загальноосвітніх навчальних закладів. Кількість автобусів, задіяних для перевезення дітей, становила 13 од., що перевищує минулорічний показник на 2 од., або на 18 %. Водночас видатки, пов'язані з утриманням шкільних автобусів, на 2012 рік склали 636,5 тис. грн., що лише на 1,7 % більше аналогічного показника 2011 року.

Крім того, у 2012 році проведено два заходи, спрямовані на економію бюджетних коштів, а саме: переведення на газ 5 автобусів (установка газобалонного обладнання), на що витрачено 30,0 тис. грн., та придбання і монтаж GPS-пристроїв – 47,0 тис. грн.

Проведені заходи дозволили перейти на більш дешеве паливо та забезпечити чіткий контроль за рухом автомобілів. Це дало економічний ефект: сума економії бюджетних коштів становить 15,0 тис. грн.

м. Жовті Води

Основним завданням програми «Реалізація заходів щодо інвестиційного розвитку території» було

будівництво житла для переселенців із радіаційно забруднених районів міста. Програму виконано у повному обсязі: видатки на будівництво одного житлового будинку виконано у сумі 8 181,9 тис. грн., або 100 % від запланованого річного обсягу, фактично введено в експлуатацію 2 234,6 м² загальної площі житла.

Соціальний ефект виконання бюджетної програми – 40 сімей переселено з радіаційно забруднених районів міста.

Житомирський район

Бюджетну програму «Багатопрофільна стаціонарна медична допомога населенню» з районного бюджету Житомирської області у 2012 році було профінансовано у сумі 24,7 млн. грн. Кошти, виділені на виконання бюджетної програми, спрямовувалися на першочергові завдання, пов'язані з забезпеченням досягнення оптимальних показників стану здоров'я усіх верств населення, зниження рівня захворюваності, інвалідності, смертності та зростання тривалості життя. Крім того, кошти спрямовувалися на реалізацію загальнонаціональних та регіональних програм, у т. ч. спрямованих на подолання захворюваності на туберкульоз, ВІЛ-інфекції, СНІД.

У рамках бюджетної програми, зокрема, було придбано медичне обладнання та предмети довігострокового користування на суму 69,0 тис. грн.

Це дозволило провести лікування 7109 хворих у стаціонарі. Фактична завантаженість ліжка склала 303,9 дні. За рахунок застосування нового обладнання показник перебування хворого на ліжку зменшився до 8,8 ліжко-днів.

Коростенський район Житомирської області

У 2012 році з районного бюджету здійснювалося фінансування програми «Надання позашкільної освіти позашкільними закладами освіти, заходи із позашкільної роботи з дітьми». Основні завдання програми – залучення дітей дошкільного віку та забезпечення належних умов їх виховання. Завдяки заходам, що реалізуються в межах цієї програми, середньорічну кількість дітей, які отримують позашкільну освіту, вдалося збільшити на 31 % – з 320 дітей у 2011 році до 420 дітей у 2012 році. Водночас частка охоплення дітей району зросла з 12 % до 15 %. При цьому показник ефективності виконання програми (витрати на одну дитину, яка отримує позашкільну освіту) зменшився, що свідчить про економію обсягів фінансування бюджетної програми. Фактична економія становить 98,0 тис. грн. і буде направлена на подальший розвиток матеріально-технічної бази та забезпечення належних умов для виховання дітей.

Олевський район Житомирської області

На 2012 рік була затверджена бюджетна програма «Утримання центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді». Її метою є забезпечення надання соціальної підтримки дітям, молоді та різним категоріям сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги.

Завдяки реалізації програми з'явилася можливість задіяти додатково 18 фахівців із соціальної роботи, що покращило на місцях роботу зі своєчасного виявлення та надання соціальних послуг, а також здійснення соціального супроводу сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах. Крім того, були облаштовані робочі місця, що покращило оперативність та якість виконання соціальної роботи. Підвищився рівень оплати праці соціальних працівників, були встановлені надбавки за складність та напруженість.

У результаті у 2012 році кількість прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, сімей, які опинились у складних життєвих обставинах, охоплених соціальним супроводом зросла майже вдвічі – з 43-х у 2011 році до 83-х у 2012 році. Більше ніж вдвічі, підвищилася кількість підготовлених кандидатів в опікуни, піклувальники, прийомні батьки та батьки-вихователі, які пройшли підготовку – з 6 у 2011 році до

14 у 2012 році. Кількість осіб, яким надано соціальні послуги, зросла майже утричі порівняно з попереднім роком та склала 513 осіб.

Попільнянський район Житомирської області

На 2012 рік було затверджено програму «Утримання та навчально-тренувальна робота ДЮСШ» у сумі 375,8 тис. грн.

Її метою визначено забезпечення розвитку здібностей вихованців в обраному виді спорту, створення необхідних умов для гармонійного виховання, фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді. За результатами року 28 вихованців ДЮСШ здобули призові місця в регіональних спортивних змаганнях, а всього взяли участь у регіональних спортивних змаганнях 136 осіб, тобто більше ніж третина вихованців ДЮСШ.

Таким чином, використання бюджетних коштів має соціальний ефект – 430 дітей регулярно займаються розвитком своїх спортивних здібностей, загартуванням здоров'я, оволодівають навиками та технічними прийомами обраного виду спорту, покращуючи свою спортивну підготовку.

Чуднівський район Житомирської області

У 2012 році за рахунок районного бюджету виконувалася програма «Палаці і будинки культури, клуби та інші заклади клубного типу». На її реалізацію було спрямовано 886,0 тис. грн., що на 27,7 % більше показника попереднього року.

За кошти програми здійснювалася підтримка діяльності будинку культури, 4-х художніх аматорських колективів та 15-ти гуртків. Також за рахунок бюджетних коштів поповнено матеріально-технічну базу (придбано одяг для сцени, апаратуру) на суму 90,6 тис. грн. та проведено реконструкцію котельні на суму 55,7 тис. грн.

У результаті виконання програми було забезпечено організацію 212-ти заходів для культурного дозвілля населення і зміцнення культурних традицій, які відвідали понад 34,7 тис. осіб.

Обласний бюджет Запорізької області

Рішенням сесії обласної ради на 2012 рік була затверджена програма «Надання загальної середньої освіти спеціальними загальноосвітніми школами-інтернатами, школами та іншими навчальними закладами для дітей, які потребують корекції фізичного та

(або) розумового розвитку». Завдання програми – забезпечити надання загальної середньої освіти дітям, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку. У ході виконання програми на базі спеціальних шкіл-інтернатів створено 5 навчально-реабілітаційних центрів. На сьогодні в рамках виконання програми функціонує 8 таких центрів. Розвиток навчально-реабілітаційних центрів надає можливість для створення якісніших умов навчання та виховання для дітей соціально незахищених категорій у контексті виконання законодавства України про освіту. В рамках виконання програми проведено реконструкцію двох котелень, відремонтовано системи опалення у трьох закладах, мережу каналізації в одному закладі, дах в одному закладі.

Для дітей з вадами слуху і дітей з вадами зору придбано корекційне обладнання індивідуального користування (слухові апарати, прилади для письма за Брайлем) та корекційне обладнання колективного користування. Проводиться поступове оновлення матеріально-технічної бази закладів. За рахунок більш якісних умов здобуття освіти збільшилася чисельність вихованців навчально-реабілітаційних центрів.

м. Бердянськ

З міського бюджету у 2012 році на виконання програми «Надання загальної середньої освіти

загальноосвітніми навчальними закладами (в т. ч. школою-дитячим садком, інтернатом при школі), спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами» було спрямовано 62,6 млн. грн.

Для виконання завдань щодо надання відповідних послуг із загальної середньої освіти у місті функціонує 18 загальноосвітніх навчальних закладів, де навчається близько 8,5 тис. учнів. З них 5 закладів нового типу, у т. ч. три гімназії, один ліцей, одна спеціалізована школа, де створені умови для навчання здібних і обдарованих учнів.

В освітній системі реалізовано умови для інформатизації навчально-виховного процесу. Усі загальноосвітні заклади міста комп'ютеризовані та підключені до мережі Інтернет, організовуються мультимедійні кабінети. Планомірно здійснюється перепідготовка педагогів до роботи в умовах сучасного інформаційного простору та комп'ютерних технологій. З метою реалізації варіативної частини навчальних планів та впровадження регіонального змісту освіти у всіх навчальних закладах упроваджено вивчення історії та екології рідного краю, основ християнської етики.

Для забезпечення робот із інтелектуально здібною й обдарованою учнівською молоддю розширено мережу загальноосвітніх навчальних закладів, де базові предмети вивчаються на поглибленому рівні: з 13 шкіл у 2008 році до 18 – у 2012 році. Важливим фактором стимулювання творчого розвитку здатних

учнів завжди була їх участь у Всеукраїнських учнівських олімпіадах з базових дисциплін. Так, у минулому році із 45 учнів, які взяли участь в олімпіадах 13 стали переможцями. Стрімко зріс рівень якості виступу учнів шкіл міста на обласних олімпіадах. Простежується позитивна динаміка участі в заключному етапі Всеукраїнських конкурсів з біології, фізики, математики. Місто Бердянськ щорічно виборює призові місця на міжнародному конкурсі знавців української мови імені Петра Яцика.

м. Мелітополь

У бюджеті міста була затверджена програма «Багатопрофільна медична допомога населенню, що надається територіальним медичним об'єднанням». На її виконання у 2012 році було спрямовано 21,5 млн. грн. Основною метою програми є підвищення рівня надання медичної допомоги та збереження здоров'я населення. Завданням програми є забезпечення надання екстреної та планової кваліфікованої і спеціалізованої медичної допомоги населенню, а також укріплення матеріально-технічної бази установи.

За результатами 2012 року кількість пролікованих хворих у стаціонарі склала 1216 осіб, а прооперованих хворих у стаціонарі – 3928 осіб. Кількість ліжко-днів у звичайних стаціонарах склала 115599 од. При цьому середня кількість днів роботи ліжка на рік становила 360 днів. Також протягом року було придбано

та встановлено 24 од. обладнання, відремонтовано 1454 кв. м. площі приміщень.

Свідченням значного соціального ефекту від використання бюджетних коштів та основним досягненням бюджетної програми є нульове значення показників післяопераційної летальності та частки померлих у стаціонарах щодо кількості хворих, які у них перебували.

м. Бориспіль

З метою підвищення рівня благоустрою міста для комфортного проживання населення у 2012 році у міському бюджеті було передбачено виконання бюджетної програми «Благоустрій міста». Основними завданнями та заходами цієї бюджетної програми є: збереження й утримання в належному стані зеленої зони міста; поліпшення його екологічних умов; забезпечення функціонування мереж вуличного освітлення та світлофорних об'єктів міста; поточний ремонт зупинок громадського транспорту; проведення робіт з облаштування дитячих майданчиків; облаштування пам'ятних знаків; утримання в належному стані об'єктів дорожнього господарства та об'єктів, задіяних у прийомі поверхневого стоку в дощову каналізацію (очисних споруд, насосних станцій, відкритих колекторів); поточний ремонт дитячих та спортивних майданчиків міста.

За 2012 рік на її виконання було спрямовано 7,3 млн. грн., що на 9,2 % більше, ніж у попередньому

році. Основними досягненнями з виконання завдань програми є такі:

- у місті облаштовані та доглянуті газони, парки, кладовища, здійснювалася посадка і догляд квітів, дерев;
- проводиться прибирання та чищення вулиць, придбано два світлофори із звуковим сигналом, відремонтовано 5 зупинок громадського транспорту та одну встановлено;
- облаштовано 6 дитячих майданчиків, відремонтовано два спортивних майданчика та два дитячих;
- проведено капітальний ремонт системи управління мережами зовнішнього освітлення, встановлено надгробні плити та стелу на братській могилі воїнів, які загинули у ВВВ та багато іншого.

Фактичні значення результативних показників бюджетної програми відповідають запланованим показникам за відповідний період. Соціальним ефектом від використання бюджетних коштів, запланованих на цю програму є те, що Бориспіль став чистим, зеленим містом, в якому забезпечуються необхідні умови для комфортного проживання населення.

м. Бровари

На виконання бюджетної програми «Надання реабілітаційних послуг інвалідам та дітям» з бюджету міста було спрямовано 1,3 млн. грн. У місті створено Центр

для забезпечення медичної та соціальної реабілітації дітей-інвалідів з метою формування соціально адаптованої особистості. Основними завданнями цього центру є надання реабілітаційних послуг для дітей-інвалідів, а саме: логопедична корекція, психологічна корекція, фізична реабілітація, масаж та інші навчально-педагогічні послуги.

У 2012 році ці послуги отримали близько 100 дітей-інвалідів, що втричі більше порівняно з попереднім роком. У місті Бровари на обліку 360 дітей-інвалідів, які потребують постійної допомоги в плані реабілітації, тому в майбутньому заклад потребує територіального розширення та надання можливості розміщувати дітей у групах відповідно до вікових та інтелектуальних норм розвитку, що значно покращить реабілітаційний процес.

м. Васильків

На фінансування бюджетної програми «Дошкільна освіта» з бюджету міста у 2012 році було витрачено 13,9 млн. грн. Ці кошти спрямовувалися на виконання завдань щодо:

- забезпечення права дитини на доступність здобуття якісної дошкільної освіти, забезпечення соціального захисту, збереження та зміцнення здоров'я дітей у процесі виховання;
- забезпечення вихованців дошкільних закладів гарячим харчуванням;

- надання освітніх послуг у межах державних ви-мог до змісту, рівня й обсягу дошкільної освіти;
- збереження та розширення мережі дошкільних навчальних закладів відповідно до потреб населення, зміцнення матеріально-технічної бази, господарське обслуговування.

У 2012 році в м. Васильків функціонувало 11 дошкільних навчальних закладів освіти, в яких нараховувалося 65 груп, з них 10 груп для дітей віком від 2-х до 3-х років і 55 груп для дітей віком від 3-х років і старше. Дошкільні навчальні заклади відвідують 1511 дітей віком 2–6 років. Середня наповнюваність груп становить 21,3 вихованці при нормі 15–20 дітей. Порівняно з 2011 роком відбулося збільшення на 2 од. кількості груп, однак охоплення дітей дошкільною освітою становить 52,1 % від усіх дітей міста. Цей показник свідчить про необхідність відкриття нових дошкільних навчальних закладів, які б змогли задовольнити потреби мешканців міста у наданні дошкільної освіти та вихованні дітей.

м. Знам'янка

У межах виконання бюджетної програми «Дошкільна освіта» в усіх дошкільних закладах міста організована гурткова робота. Діє 60 гуртків різної спрямованості – образотворчого мистецтва, спортивні, умілі рученята, театральні та ін. Проведені

конкурси професійної майстерності, виставки-огляди дитячих робіт. В усіх дошкільних навчальних закладах організовано «Дні відкритих дверей», свята, розваги, конкурси, які дозволяють розвивати творчу особливість дітей, їх креативність, фізичне здоров'я, розумову активність.

У 2012 році вжито заходи зі збереження енергоресурсів, що є одним із важливих аспектів покращення економічної ситуації в місті. Одним із напрямів є модернізація енергоефективних приладів, що дає змогу при невеликому вкладенні коштів у подальшому отримувати економію енергоресурсів. За рахунок заміни 10 електричних конфорок на енергозберігаючі в дошкільному навчальному закладі № 2 «Теремок» отримано економічний ефект у сумі 7,2 тис. грн. За рахунок цього порівняно з 2011 роком зекономлено 6 810 кВт електроенергії.

м. Олександрія

Підвищення рівня надання медичної допомоги та збереження здоров'я населення є основним завданням виконання бюджетної програми «Багатопрофільна стаціонарна медична допомога населенню» у м. Олександрія.

З метою виконання зазначеного завдання у 2012 році за кошти міського бюджету було придбано сучасне діагностичне обладнання на загальну суму

1,3 млн. грн. Застосування цього обладнання у лікувальному процесі дало змогу підвищити показник виявлення захворювань на ранніх стадіях, а саме: 78,0 % у 2012 році проти 72,6 % у 2011 році. А це, у свою чергу, забезпечило зменшення перебування хворого на ліжку з 9,6 людино-днів у 2011 році до 9,1 людино-днів у 2012 році. Також відбулося зниження показника летальності порівняно з 2011 роком на 20,2 %.

м. Краснодон

За рахунок коштів бюджету м. Краснодон фінансується програма «Утримання та навчально-тренувальна робота комунальних дитячо-юнацьких спортивних шкіл».

Для підготовки спортивних резервів, проведення спортивних змагань у 2012 році були збільшені бюджетні видатки на 1,0 млн. грн. Це дало змогу збільшити витрати на одне змагання з 1 000,0 грн. (2011 рік) до 1200,0 грн. (2012 рік). Приріст кількості спортсменів, які одержали спортивне звання, порівняно з минулим роком, збільшився на 2,6 %.

Забезпечення розвитку здібностей вихованців дитячо-юнацьких спортивних шкіл в обраному виді спорту, створення умов для фізичного розвитку, повноцінного оздоровлення, змістовного відпочинку і дозвілля дітей забезпечило збільшення чисельності переможців змагань на 15,0 % при тому, що чисельність дітей, які беруть участь у цих змаганнях,

збільшилася на 3,3 %, а кількість дітей, які займаються в спортивних школах, – на 10,0 %.

м. Луганськ

У місті Луганськ фінансується бюджетна програма «Лікарсько-акушерська допомога вагітним, породілям та новонародженим», метою якої є підвищення рівня надання медичної допомоги вагітним, роділям, породіллям та новонародженим.

Для забезпечення виконання цього завдання у 2012 році виділено коштів з бюджету у сумі 15,0 млн. грн., що більше ніж на 2,0 млн. грн. перевищує видатки з 2011 року.

У 2012 році у пологовому будинку 5 551 жінка народила 5 603 немовлят. Кількість породіль порівняно з 2011 роком збільшилася на 426 осіб, або на 8,0 %, також на світ з'явилося на 422 новонароджених більше. Робота лікарсько-акушерського персоналу дозволила знизити рівень неонатальної смертності на 7,0 %.

Обласний бюджет Львівської області

За кошти бюджетної програми обласного бюджету Львівської області «Загальноосвітні школи-інтернати, загальноосвітні санаторні школи-інтернати» утримується чотири установи, які забезпечують

надання належної освіти та відповідних умов перебування учнів у загальноосвітніх та санаторних школах-інтернатах.

Чисельність учнів у цих закладах порівняно з 2011 роком зросла на 21 особу. Також збільшилася кількість діто-днів перебування вихованців у школах-інтернатах на 8800 одиниць (відповідно до днів відвідування та чисельності учнів). Загалом чисельність учнів порівняно з минулим роком зросла на 9,9 %. Усі випускники (101 учень) отримали відповідний документ про освіту, з них 85 випускників позитивно склали тестування.

У 2012 році у санаторних школах-інтернатах покращилися умови перебування учнів та матеріально-технічна база. Здійснено ремонт приміщень на суму 1,1 млн. грн., замінено вікна. Для інтернатів придбано медичне обладнання, обладнання для кухні, комп'ютери на суму 55,9 тис. грн. Проведено заходи з енергозбереження на суму 974,1 тис. грн. У результаті у 2012 році досягнуто економії коштів у споживанні енергоносіїв на суму 416,5 тис. грн.

м. Дрогобич

У м. Дрогобич для забезпечення надання загальної середньої освіти працює 19 різноманітних навчальних закладів (школи I–II та I–III ступеня, гімназія та ліцей). У 2012 році ці заклади фінансувалися

за рахунок бюджетної програми «Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами (в т.ч. школою-дитячим садком, інтернатом при школі), спеціалізованими школами, ліцеями, гімназіями, колегіумами». Видатки, спрямовані на її виконання з бюджету м. Дрогобич, зросли на 24,6 %, або майже на 13,0 млн. грн., порівняно з відповідними показниками 2011 року.

Це дало змогу провести капітальний ремонт 8-ми будівель загальноосвітніх шкіл на загальну суму 1,1 млн. грн. Відремонтовані м'які покрівлі дахів, шатрові дахи, проведено ремонт систем опалення, а також ремонт площадки однієї зі шкіл. Виготовлена проектно-кошторисна документація щодо впровадження енергозберігаючих технологій у загальноосвітніх школах. Крім того, проведено капітальний ремонт м'якої покрівлі даху гімназії на суму 99,9 тис. грн.

Проведені капітальні ремонти будівель та систем опалення навчальних закладів надали можливість отримати не тільки економічний, а і соціальний ефект. Виконання цих робіт дозволило поліпшити технічний стан будівель, покращити умови перебування дітей у навчальних закладах, забезпечити необхідний температурний режим, а також знизити захворюваність дітей в осінньо-зимовий період. Економічний ефект від проведених капітальних ремонтів загалом склав 44,4 тис. грн. – на цю суму скоротилися видатки за використані енергоносії.

Збільшення в 9,3 раза (на 175,2 тис. грн.) порівняно з 2011 роком видатків на придбання предметів довгострокового користування дозволило покращити навчальний процес. За ці кошти було придбано 3 мультимедійні комплекси, комп'ютер, офісну техніку, мікрофони, меблі, класні дошки. Поповнено бібліотечний фонд навчальних закладів різноманітною літературою та періодичними виданнями. Все це дало можливість покращити якість засвоєння навчального матеріалу. У 2012 році зросла кількість учнів-медалістів та тих, які закінчили навчання з відзнакою, у 2,7 раза, учнів – переможців олімпіад – на 2,0 %, учнів, які позитивно склали тестування, – на 2,5 %. Динаміка якості успішності учнів зросла на 0,8 %.

м. Червоноград

Для зміцнення здоров'я дітей та молоді міста, підвищення рівня їх фізичного розвитку рішенням Червоноградської міської ради про бюджет міста на 2012 рік затверджено бюджетну програму «Утримання та навчально-тренувальна робота дитячо-юнацьких спортивних шкіл». На її виконання з міського бюджету було спрямовано 2,7 млн. грн., що на 20,0 % більше, ніж у попередньому році.

Результати виконання бюджетної програми за підсумками 2012 року демонструють покращання порівняно з 2011 роком. Так, на 1,6 % збільшилася

середньорічна кількість учнів (вона складає 1 146 осіб). Кількість учнів дитячо-юнацьких спортивних шкіл, які взяли участь у спортивних змаганнях, зросла на 22,4 %. У чотири рази зросла кількість підготовлених кандидатів у майстри спорту України. Кількість учнів, які здобули призові місця в регіональних спортивних змаганнях, зросла у 2,1 раза та становила 945 осіб.

Розділ 2. Успішний досвід реалізації стратегічних програм та впровадження ПЦМ

ПЦМ у бюджетному процесі передбачає складання і виконання бюджету в розрізі бюджетних програм. Основними особливостями ПЦМ є формування бюджету за програмами, зосередження на результатах, стратегічний підхід у плануванні, посилення відповідальності при виконанні програм, обґрунтованість та аналіз прийнятих бюджетних рішень, прозорість у витрачанні бюджетних коштів.

З огляду на зазначене, програмно-цільовий метод бюджетування забезпечує комплексний підхід до формування бюджету. При цьому одним із ключових компонентів методології ПЦМ є стратегічне планування.

Для досягнення відповідної мети й виконання завдань, визначених у стратегічному документі та спрямованих на розв'язання актуальних проблем розвитку регіону, необхідно розробити конкретні шляхи у розрізі галузей економіки. Цю проблему вирішує цільова програма, що складається, як правило, на декілька років і в якій визначаються комплекс взаємопов'язаних завдань і заходів, строки виконання заходів програми, прогнозні обсяги та джерела фінансування.

Саме перенесення завдань і заходів цільових програм на «мову» ПЦМ-бюджету дозволяє забезпечити належний рівень їх фінансування та відстежити фактичні результати надання соціальних послуг за бюджетні кошти. Цей розділ містить приклади реалізації такої схеми фінансування.

Одеська ініціатива «Народний бюджет»: конструктивний діалог влади та громад

За попередні роки, на жаль, люди втратили довіру до влади, тому один із основних пріоритетів – її повернути. Цільова програма «Народний бюджет» була створена за ініціативи губернатора Одеської області Едуарда Матвійчука у 2011 році, її реалізацію продовжено й у 2012 та 2013 роках. Це – багаторівнева програма, що стосується формування бюджетів, починаючи з проблематики місцевого та навіть територіального значення, закінчуючи визначенням питань, які підлягають вирішенню на обласному рівні. Її організаційною основою стало запровадження програмно-цільового методу на території Одеської області. Мета «Народного бюджету» – залучити мешканців до обговорення життєво важливих проблем та контролю за ефективністю витрат. За думкою ініціаторів, громадяни повинні не тільки знати, куди витрачаються бюджетні кошти, а й позначати проблемні ділянки, куди їх слід направити.

У рамках ініціативи «Народний бюджет» проводяться зібрання громадян кожного села, міста та району, де мешканці висувають свої пропозиції щодо розподілення бюджетних коштів. Відповідно до засад програми, мешканці регіону самі вирішували, на які нагальні потреби необхідно витратити бюджетні гроші.

У ході численних зустрічей та круглих столів з представниками громадськості, трудовими колективами, всіма небайдужими жителями області проходило обговорення всіх наболілих проблем та висловлювались побажання. При цьому частина питань призначалася для оперативного вирішення в плановому бюджетному періоді. А ось більш складні та витратні завдання розглядалися з точки зору можливості їх включення до планів фінансування на найближчі роки. Ці зустрічі стали відправною точкою для подальшої роботи і адміністрації Одеської області, і на місцях щодо складання проектів бюджетів та розробки прогнозних показників бюджетів.

Активно проводились обговорення та збирання пропозицій на виробничих підприємствах, у господарських і бюджетних організаціях, в громадських осередках. Усі зібрані думки та побажання групувалися за тематикою й аналізувалися спільно громадянами, депутатами, працівниками адміністрації та фахівцями місцевих фінансових органів. На зібраннях у кожному населеному пункті регіону мешканці висловлювали свої побажання, що були зафіксовані та враховані місцевою владою при формуванні бюджету села, селища, міста, районною владою – при формуванні бюджету району, обласною владою – при формуванні бюджету області.

На всіх цих народних зборах у громадах Одещини розглядалися різні питання: реконструкція систем

водовідведення, проведення капітального ремонту лікарень, шкіл, дитсадків, будинків культури, ремонт доріг, благоустрій населених пунктів і ще багато проблем, які потребують вирішення та певних матеріальних витрат. Але мешканцями області було вирішено розподілити кошти з бюджету на найнеобхідніші, за їх думкою, статті видатків, які є пріоритетами соціально-економічного розвитку регіону.

Разом з тим, хотілося б особливо відзначити, що мова йде про наявну базу фінансування, тобто всі побажання людей зважувалися на предмет узгодженості з реальною дохідною базою бюджету. У результаті сформувався детальний перелік пріоритетних і значущих проектів, запланованих для виконання за рахунок місцевих бюджетів. Зрозуміло, в такий Народний бюджет увійшли й численні заходи підтримки літніх і малозабезпечених громадян, багатодітних сімей та сімей з дітьми-інвалідами, людей з обмеженими можливостями. Надійшла величезна кількість найрізноманітніших пропозицій буквально за усіма напрямками роботи, всі вони пройшли ретельний аналіз і зведені в єдиному проекті Народного бюджету.

Закономірним наслідком цієї величезної роботи стало прийняття рішень сесії обласної ради від 28 грудня 2011 року та від 2 грудня 2012 року щодо затвердження бюджетів Одеської області відповідно на 2012 та 2013 роки, що по праву можуть називатися «Народний бюджет».

За Конституцією України та за Бюджетним кодексом бюджет розглядається і затверджується до початку року, тому те, що «Народний бюджет» приймається заздалегідь, – позитивне явище для мешканців області. Для Одещини, як і для кожного міста чи району області, Програма «Народний бюджет» – це можливість бути почутими владою.

Звичайно, такі глобальні ініціативи не можуть народжуватися безпідставно, в першу чергу для їх успіху обов'язково потрібна побудова міцного економічного підґрунтя. І це було здійснено. В результаті проведення життєво важливих реформ у 2011 році Одеська обласна державна адміністрація змогла істотно збільшити наповнюваність бюджету. Завдяки ефективному використанню бюджетних коштів, забезпеченню їх економії, новим підходам до наповнення обласного бюджету обласній владі вдалося заробити в бюджет значну суму коштів для подальшого використання на реальні потреби людей. У 2011 році бюджет розвитку Одещини склав понад 300 млн. грн., тобто суму більшу, ніж бюджети розвитку багатьох регіонів разом узятих. І всі кошти з нього були спрямовані на вирішення першочергових завдань, важливих для мешканців області.

На жаль, у регіоні за попередні 19 років утворилося 39 шкільних будівель – довгобудів. Нову школу починали будувати, виділяли бюджетні кошти, урочисто закладали перший камінь, а потім будівництво

припинялося. За цим показником – показником безгосподарності – ми опинилися на сумному першому місці в Україні.

За ініціативою Програми «Народний бюджет» лише в 2011 році було вже відкрито 7 шкіл, реконструйовано 3 лікарні, придбано 47 одиниць техніки, а також відремонтовано багато інших соціальних комплексів, 16 млн. грн. направлені на будівництво важливих для області об'єктів, а на кінець року 100 % коштів було освоєно.

Багато зроблено у сфері охорони здоров'я: обласній владі вдалося придбати сучасне обладнання на суму 66,6 млн. грн. Урочисто була відкрита нова, сучасна лікарня в селищі Великодолинське Овідіюпольського району, а вже на початку 2012 року в області були відкриті такі самі лікарні ще у двох районах – у Фрунзівському й Іванівському. На завершення їх будівництва було виділено з обласного бюджету понад 16 млн. грн.

Пріоритетом ініціативи «Народний бюджет» була також реалізація обласної програми «Шкільний автобус» з придбання та забезпечення транспортними засобами шкіл районів. У 2011 році було закуплено 47 автобусів для потреб навчальних закладів області, у 2012 році – 50. Цим наразі повністю закрита потреба Одеської області в шкільному транспорті.

Приведемо інші показники за 2012 рік лише по одному з районів Одещини – Комінтернівському.

Доходи бюджету району в 2012 році склали 184,4 млн. грн., у т.ч. за джерелами:

- з державного бюджету надійшло 107,6 млн. грн. Це стосувалося капремонту та реконструкції 8-ми автомобільних доріг загальнодержавного значення, що пролягають через Комінтернівський район, – 39,1 млн. грн.; виплат допомог сім'ям з дітьми, пільг та субсидій з надання житлово-комунальних послуг – 68,5 млн. грн.
- з обласного бюджету надійшло 5,6 млн. грн. Зокрема, на капремонт доріг обласного значення – 2 млн. грн., на реконструкцію систем водопостачання та водовідведення – 3,6 млн. грн.
- з районного, 20-ти сільських та 3-х селищних бюджетів на реалізацію Програми у 2012 році направлено 71,2 млн. грн. Сюди також увійшли кошти фізичних та юридичних осіб.

Загалом за кошти бюджету розвитку профінансовано 207 об'єктів, найбільш значними з яких є:

- у галузі «Освіта» – капітальний ремонт 42 об'єктів по сільських школах району (їдальні, котельні, класи, спортзали, санвузли тощо) на суму 51 млн. грн.;
- в «Охороні здоров'я» – капітальний ремонт та обладнання амбулаторій загальної практики та сімейної медицини – 559,0 тис. грн.; акушерсько-гінекологічного відділення райлікарні – 999,0 тис. грн.;

- у галузі «Культура та мистецтво» – реконструкція та розширення районного будинку культури на суму 2,0 млн. грн.; придбання музичних інструментів – 90,0 тис. грн.; літератури для районної та сільських бібліотек – на суму 110,0 тис. грн.;
- в галузі «Фізична культура та спорт» – капітальний ремонт ДЮСШ № 2 на суму 172,0 тис. грн.;
- у житлово-комунальному господарстві – придбання техніки спеціального призначення для потреб господарства на суму 0,5 млн. грн.;
- на берегоукріплюючі роботи в с. Крижанівка витрачено 7,5 млн. грн.;
- капітальний ремонт та реконструкція 20-ти об'єктів водопостачання, 15-ти об'єктів газифікації, 33-х об'єктів дорожнього господарства та 39-ти інших об'єктів місцевої інфраструктури коштував 1,1 млн. грн.

У частині поточних видатків громадські пріоритети реалізовано за такими напрямками:

- 1) ремонт сільських водогонів – на суму 1,3 млн. грн.;
- 2) поточний ремонт сільських шкіл – 1,1 млн. грн.;
- 3) соціальна адресна допомога громадянам – 4,8 млн. грн.

Усього в середньостроковому прогнозі на 2012–2014 роки для реалізації Програми «Народний бюджет» в Комінтернівському районі планується витратити 664 млн. грн.

У 2013 році продовжиться й робота з розвитку медичної галузі, причому ще більшими темпами. Адже на цей рік заплановано розпочати якісне покращання матеріально-технічного стану закладів охорони здоров'я, що передбачає закупівлю медичного транспорту, устаткування, забезпечення фельдшерсько-акушерських пунктів необхідним обладнанням і ліками. У наступні роки планується спрямувати кошти і на ремонтно-будівельні роботи. Це означає, що вже зовсім скоро будуть відремонтовані старі лікарні та побудовані нові, закуплено необхідне обладнання й медикаменти для сільських ФАПів та амбулаторій. Також у 2013 році планується будівництво спортивної інфраструктури. Саме такі напрями жителі Одеської області визначили пріоритетними і вони будуть реалізовані.

Отже, завдяки Програмі «Народний бюджет» мешканці Одеської області та міста Одеси самі визначають ті пріоритетні кроки, що їх необхідно зробити для поліпшення життя громад. Зрозуміло, що неможливо зробити все і відразу. Але є пріоритетні завдання і є поетапні інвестиційні проекти, які потрібно реалізувати для отримання реального соціально-економічного результату.

Першочергові завдання влади, на думку керівника області, формуються з чотирьох складових: по-перше – навчитися заробляти гроші, по-друге – витратити ці гроші на конкретні справи, по-третє – на справи, які запропонують люди, і по-четверте – на справи,

які люди в подальшому зможуть самі проконтролювати. Крім наочності досягнутих результатів, люди також зможуть за допомогою застосування ПЦМ побачити якісні характеристики в цілому для конкретної адміністративно-територіальної одиниці та порівняти їх з тим, що вони самі висували як пріоритети.

Згідно з програмою «Народний бюджет», кожен мешканець області може взяти участь у зборах, зателефонувати на гарячу лінію особисто або направити лист на адресу електронної пошти з пропозицією, що саме необхідно зробити для поліпшення рідного краю. Саме у цьому і полягає відкритий діалог влади та суспільства.

Принципово змінюється підхід до формування бюджетів всіх рівнів. Раніше механізми управління цими процесами значною мірою перебували в руках чиновників різного рівня. Саме вони разом з депутатським корпусом у міру своєї компетентності й на основі власних уявлень про реальні потреби людей формували структуру витрат, готували плани економічного і соціального розвитку.

Сьогодні на наших очах формується інший стиль роботи, коли люди через участь у роботі громадських організацій, на зустрічах з представниками влади безпосередньо включаються до процесу формування бюджету. Саме це і робить його народним, стає основою реального самоврядування та демократії.

Успішне виконання програми «Турбота» – шлях до скорочення дефіциту соціальної рівності на Миколаївщині

Комплексна цільова програма «Турбота» у Миколаївській області започаткована у межах відповідної державної цільової програми та прийнята рішенням Миколаївської обласної ради від 25 березня 2011 року № 7. Рішеннями від 28 грудня 2011 року та від 21 грудня 2012 року до програми приймалися зміни, що стосуються як її завдань та обсягів фінансування, так і показників результативності. Нині виконання програми перебуває на особистому контролі голови профільної комісії з питань соціальної політики, охорони здоров'я, материнства, дитинства та розвитку зон відпочинку.

Відповідно до завдань програми, станом на 1 січня 2013 року призначено державну допомогу сім'ям з дітьми, тимчасову державну допомогу дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям та державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам на загальну суму 685,5 млн. грн. Нараховано державну соціальну допомогу на дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, грошове забезпечення батькам-вихователям та прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях

за принципом «гроші ходять за дитиною» на загальну суму 9,1 млн. грн. Заборгованість з виплати цих коштів відсутня.

Субсидії населенню для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг нараховано на загальну суму 11,5 млн. грн., надано пільги та компенсації громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, на суму 7,8 млн. грн.

Згідно з положеннями програми та незважаючи на жорстку обмеженість ресурсів обласного бюджету Миколаївської області, наразі надаються усі пільги, передбачені програмою для окремих категорій громадян. Станом на 1 жовтня 2012 року загальна вартість таких пільг становить 116,3 млн. грн. Вони надані за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам за відповідною державною цільовою програмою.

За рахунок цільової субвенції з обласного бюджету здійснюється фінансування видатків на відшкодування витрат на поховання учасників бойових дій відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2004 року №1445 «Про затвердження Порядку проведення безоплатного поховання померлих (загиблих) осіб, які мають особливі заслуги та особливі трудові заслуги перед Батьківщиною, учасників бойових дій і інвалідів війни» (зі змінами), проводиться робота щодо виплати грошової компенсації витрат на поховання зазначених осіб. За 2012 рік

компенсацію отримали 434 особи на загальну суму 495,1 тис. грн.

На виконання Постанови Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2004 року №558 «Про затвердження Порядку призначення і виплати компенсації фізичним особам, які надають соціальні послуги» для виплати грошової компенсації непрацюючим фізичним особам, які постійно надають послуги громадянам похилого віку, інвалідам, дітям-інвалідам, хворим, які не здатні до самообслуговування і потребують постійної сторонньої допомоги у 2012 році виділено 316,0 тис. грн., компенсацію отримала 2571 особа.

Окремим важливим напрямом програми є надання адресної допомоги малозахищеним верствам населення. З метою виявлення громадян, які потребують різні види соціальної допомоги, спеціалістами територіальних центрів соціального обслуговування Миколаївщини (надання соціальних послуг) щороку проводяться обстеження умов проживання одиноких громадян похилого віку, інвалідів, ветеранів війни. У 2012 році 78,6 тис. осіб зазначених категорій було надано різні види соціальних послуг.

Адресну грошову та натуральну допомогу з коштів місцевих бюджетів та надходжень спеціального фонду отримали 101,2 тис. осіб на суму майже 15,7 млн. грн.

У рамках виконання заходів місцевих підпрограм соціального захисту населення, що заплановані у

рамках комплексної обласної програми «Турбота», вирішено питання встановлення стипендії особам похилого віку та ветеранам війни, яким виповнилося 100 і більше років. Станом на 1 січня 2013 року в Миколаївській області проживає 34 особи, яким виповнилося 100 і більше років. Для виплати стипендії зазначеним особам з місцевих бюджетів на 2012 рік виділено 137,7 тис. грн.

Також у рамках виконання цієї обласної програми вирішено питання фінансової підтримки статутної діяльності шести громадських організацій (обласної організації ветеранів України, обласної спілки воїнів-інтернаціоналістів та запасу, обласної громадської організації волонтерів, обласної громадської організації Всеукраїнського товариства політичних в'язнів та репресованих, обласного відділення Української спілки в'язнів – жертв нацизму). На вказані цілі 2012 року з обласного бюджету виділено 543,2 тис. грн.

Ще одним напрямом виконання комплексної програми є матеріальна підтримка категорії ветеранів війни та інших громадян похилого віку. Так, для надання учасникам бойових дій у роки Великої Вітчизняної війни одноразової матеріальної допомоги до річниць Перемоги у Великій Вітчизняній війні та визволення України від фашистських загарбників за 2012 рік з обласного бюджету виділено 1,3 млн. грн. (з розрахунку по 300 грн. на 1 особу до кожного свята).

У травні 2012 року до 67-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні допомогу отримали 2017 учасників бойових дій. З бюджетів міст та районів області також виділено кошти для надання їм додаткової матеріальної допомоги. Всього кожен учасник бойових дій до свята отримав по 600 грн.

Здійснюється постійна матеріальна підтримка ветеранів війни – визволителів Миколаївської області від фашистських загарбників. У 2012 році в обласному бюджеті було передбачено 48,6 тис. грн. (із розрахунку 150 грн. щомісяця на 1 особу). З бюджетів міст і районів області, в яких проживають зазначені ветерани війни, виділено додаткову суму коштів. Нині допомогу отримує 20 осіб, у середньому по 300 грн. щомісяця.

У межах програми за кошти обласного бюджету проведено передплату газети «Рідне Прибужжя» учасникам бойових дій, на що використано 170,5 тис. грн.

Не залишається поза увагою органів виконавчої влади та місцевого самоврядування категорія інвалідів війни в Афганістані та сім'ї загиблих і померлих учасників бойових дій в Афганістані. Зазначеним категоріям у лютому 2012 року за кошти обласного бюджету проведено виплату одноразової матеріальної допомоги. Всього допомогу отримали 226 осіб на загальну суму 271,2 тис. грн. (із розрахунку 1200 грн. на 1 особу). З бюджетів міст та районів області

вирішено питання виділення коштів для надання додаткової матеріальної допомоги вищезазначеним ветеранам, її отримали 194 особи.

У межах програми здійснюється також організація роботи з реінтеграції бездомних громадян та осіб, звільнених з місць позбавлення волі. За 2012 рік центром обліку бездомних громадян та відділенням обліку при Миколаївському міському центрі реінтеграції бездомних громадян обліковано 626 осіб без визначеного місця проживання (у т. ч. 157 осіб із числа звільнених з місць позбавлення волі).

В області наразі створено структуру закладів щодо соціального захисту бездомних громадян та громадян, які опинились у складних життєвих обставинах:

- Миколаївський міський центр реінтеграції бездомних громадян на 50 ліжко-місць для чоловіків;
- Миколаївський обласний центр обліку бездомних громадян.

Наразі вирішується питання передачі майна з балансу Миколаївського обласного центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, розташованого в м. Миколаєві, на баланс Миколаївського обласного центру обліку бездомних громадян, про що прийнято відповідне розпорядження голови облдержадміністрації. Це надасть можливість покращити умови роботи обласного центру обліку та відкрити будинок нічного перебування.

В осінньо-зимовий період у районах та містах області функціонують місця для тимчасового влаштування бездомних громадян:

- при 10 територіальних центрах соціального обслуговування (надання соціальних послуг) підготовлено кімнати нічного перебування загальною кількістю 22 ліжко-місця;
- за домовленістю із закладами охорони здоров'я в районах та містах області виділено «соціальні палати» для бездомних осіб загальною кількістю 38 ліжко-місць.

Пункти прийому та розподілу речей, що були у вжитку, та пункти гарячого харчування територіальних центрів соціального обслуговування забезпечують речами та гарячим харчуванням тих, хто цього потребує.

Таким чином, успішне виконання комплексної програми соціального захисту населення «Турбота», завдання якої виконуються у Миколаївській області, є реальним шляхом підвищення ефективності функціонування галузі соціального забезпечення та скорочення дефіциту соціальної рівності в регіоні.

Забезпечення участі громадськості Черкащини у формуванні та реалізації державної політики через реалізацію Програми вивчення суспільної думки

Рішенням Черкаської обласної ради від 23 липня 2010 року № 35-3/V було затверджено Програму

забезпечення участі громадськості Черкащини у формуванні та реалізації державної політики і вивчення суспільної думки на 2010–2015 роки.

Метою Програми є налагодження ефективних механізмів партнерства держави з інститутами громадянського суспільства, вдосконалення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, забезпечення прозорості і відкритості їх діяльності.

Завданнями Програми є

- створення системи постійного соціального діалогу, взаємодії інститутів громадянського суспільства і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- організація та проведення постійних соціологічних досліджень: опитувань (анкетування, інтерв'ювання, телефонні опитування), колективних експертних оцінок;
- здійснення політичного та соціально-економічного прогнозування;
- посилення взаємодії з громадськими інституціями для забезпечення реалізації громадянами конституційного права на участь в управлінні державними справами.

Виконавцем Програми призначена Комунальна установа, заснована Черкаською обласною радою «Центр соціологічних досліджень».

Так, Центром проведено соціологічне дослідження щодо виявлення найбільш гострих специфічних

проблем населених пунктів області, в ході якого опитано 7423 респонденти. За результатами дослідження було виокремлено основні проблеми: стан доріг, низький рівень пенсій і зарплат, висока вартість комунальних послуг, безробіття, низька якість питної води та продуктів харчування, низька якість комунальних послуг, вивезення сміття, тяганина під час оформлення документів з права власності на землю.

Вивчення оцінки діяльності місцевих органів влади з вирішення соціальних проблем громадян показало їх ставлення до місцевих органів влади. Результативність програми визначалася таким комплексом результативних показників:

- кількість звернень жителів області в органи влади для вирішення власних проблем, їх ефективність;
- оцінка корумпованості органів влади;
- ефективність вирішення основного майнового питання – володіння земельними ділянками; ставлення громадян до діючих керівників місцевого самоврядування.

У межах програми проведено соціологічне дослідження щодо визначення основних регіональних соціально-економічних проблем, у ході якого опитано 7423 респонденти; при цьому виділено 20 соціально-економічних проблем, які найбільше хвилюють жителів області. Умовно виокремлено чотири напрями, за якими вивчалися думки респондентів:

- можливість отримання і рівень задоволення громадян первинними грошовими доходами: заробітна плата, пенсії;
- забезпеченість якісними комунальними послугами;
- ставлення до діяльності та можливостей соціальної інфраструктури;
- оцінка роботи місцевих органів влади з вирішення соціальних проблем громадян.

Із 20 соціально-економічних проблем, що впливають на рівень та якість життя населення області, найбільш актуальними виявилися три: найгостріша – високий рівень безробіття, на другому місці – низький рівень пенсій, на третьому – низька якість медичного обслуговування.

Одним із напрямів більш детального вивчення стала галузь освіти. З цією метою Головним управлінням освіти і науки облдержадміністрації проведено три соціологічних дослідження: щодо ставлення молоді та інших категорій населення до реформування галузі освіти; за результатами вступної кампанії у ВНЗ; забезпечення рівноправ'я жінок і чоловіків у діяльності професійно-технічних навчальних закладів. У ході проведеного дослідження було з'ясовано, що якісну середню освіту вважає доступною переважна більшість опитаних незалежно від місця проживання: 75,3 % жителів міст та 74,4 % жителів сільської місцевості.

Результати дослідження щодо ставлення молоді та інших категорій населення до реформ у галузі освіти дають підстави зробити висновок, що реформування освітньої сфери зробило освіту більш доступною та якісною. Дослідження результатів щорічної вступної кампанії до вищих навчальних закладах області свідчить про розширення доступу до освіти, підвищення об'єктивності при вступі шляхом упровадження незалежного тестування. Разом з тим, збільшується і кількість студентів із категорії дітей, які потребують соціальної допомоги з боку держави.

Заходи Програми поширюються також на рівень районів області. Виконавчим комітетом Соснівської районної ради м. Черкаси проведено опитування мешканців району з метою вивчення громадської думки щодо ефективності процесу надання послуг та визначення рівня задоволеності громадян їх якістю. Переважна більшість опитаних (97,6 %) залишилися задоволеними якістю надання послуг. Крім того, проведено соціологічне дослідження на тему «Соціально-психологічний портрет сучасної жінки-керівника» у Золотоніському районі та м. Кам'янці та дослідження «Проблеми алкоголізму серед молоді» у Монастирищенському районі. За результатами дослідження 40,4 % молоді вживають алкоголь тільки на великі свята, 25,6 % – кожного разу, коли з'являється привід, 15,3 % – за компанію, 6,4 % – кожного разу, коли з'являється бажання.

Із 20 найбільш актуальних соціально-економічних проблем на перше місце 50,5 % респондентів поставили високий рівень безробіття. За повідомленням Черкаського обласного центру зайнятості протягом 2012 року у базі даних служби налічувалося майже 32 тис. вакансій, що надійшли від роботодавців, таким чином на 1 вільне робоче місце (вакантну посаду) претендувало близько 2 осіб. Протягом року за направленням центрів зайнятості області були працевлаштовані 31,4 тис. осіб, що на 10,2 % більше, ніж у 2011 році. Крім того 530 безробітних започаткували власну справу. Також суттєво зріс рівень працевлаштування незайнятих громадян, який становив в середньому по області 39,5 %.

З метою більш ефективного виконання завдань Програми, при Центрі соціологічних досліджень на громадських засадах сформовано науково-методичну раду, до складу якої входять відомі вчені – доктори філософських, історичних, педагогічних, технічних наук. Цією науково-методичною радою сплановано проведення науково-методичної роботи, створено базу даних наукових досліджень, науково-дослідницьких установ в галузі соціології, сучасних інноваційних технологій для використання в практичній діяльності. Члени ради брали участь в підготовці аналітичних звітів, прогнозів, висновків за результатами проведених соціологічних досліджень, в розробці анкет, критеріїв оцінювання проблематики, тематики

соціологічних досліджень. За участю членів науково-методичної ради створено інформаційно-методичний центр, в якому сконцентровані інформаційно-методичні рекомендації, матеріали, сучасні методики та технології проведення соціологічних досліджень.

Наостанок слід зазначити, що реалізація програм такого спрямування наразі не є досить поширеною в областях України, проте її виняткове соціолого-гуманітарне значення важко переоцінити. Адже вона, одна з небагатьох, що направлені на становлення дійсно демократичної системи формування державної політики у всіх сферах державного управління. Програма допомагає пріоритезувати етапи розвитку як окремо взятої Черкаської області, так і усієї країни в цілому.

Досвід м. Київ у реалізації стратегії розвитку та формуванні бюджету за ПЦМ

У переліку основних цілей та пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку м. Київ у 2012 році було затверджено проведення економічних реформ, спрямованих на зростання ресурсного забезпечення розвитку міста. Оптимізація управління бюджетними ресурсами була досягнута за рахунок:

- упровадження програмно-цільового методу та середньострокового планування в бюджетному процесі;

- збільшення бюджетних надходжень;
- упорядкування міських цільових програм з метою підвищення їх ефективності;
- реалізації за бюджетні кошти проектів зі значним економічним, соціальним або бюджетотворюючим ефектом.

Однією з проголошених цілей у Стратегії розвитку Києва до 2025 року, є високоякісна, доступна та затребувана освіта.

У м. Києві існує 1055 закладів освіти, з них: дошкільні заклади освіти – 480; загальноосвітні школи, спеціалізовані школи, ліцеї, гімназії, колегіуми – 427; вечірні школи – 11; загальноосвітні школи-інтернати – 7; дитячі будинки – 2; спеціальні загальноосвітні школи – 16; позашкільні заклади освіти – 37; професійно-технічні заклади освіти – 19.

У 2011 році охоплення дітей від 3 до 6 (7) років дошкільною освітою по місту становило 86 %. Найбільша кількість вихованців дитсадків (26,8 тис. дітей) – це діти 5–6-ти річного віку. Такі діти охоплені дошкільною освітою на 100 %. У 2012 році показник охоплення дітей від 3 до 6 (7) років дошкільною освітою досяг 100 %.

Забезпеченість шкіл міста вчителями постійно зростає, що говорить про достатню увагу міської влади до проблеми престижності праці педагогів. Якщо у 2001/2002 навчальному році на одного вчителя загальноосвітнього навчального закладу приходилося

13,3 учнів, то у 2012/2013 навчальному році – вже 10,7 учнів.

Завдяки належним чином організованій роботі з освоєння капітальних вкладень та допомозі у фінансуванні з боку держави у 2012 році міській владі вдалося завершити будівництво важливих соціальних об'єктів, а саме: реконструкцію загальноосвітнього навчального закладу № 106 на 600 учнівських місць та капітальний ремонт загальноосвітнього навчального закладу № 154 на 840 місць.

Позитивними надбаннями 2012 року у галузі «Освіта» були такі:

- покращено матеріально-технічну базу діючих закладів освіти;
- збільшено частку працевлаштованих випускників ПТУ до 89 %;
- забезпечено безкоштовним харчуванням учнів 1–4 класів, а також учнів 5–11 класів із числа дітей пільгових категорій;
- забезпечено належне медичне обслуговування учнів під час навчально-виховного процесу шляхом покращання матеріально-технічної бази медичних кабінетів загальноосвітніх закладів.

Основними пріоритетами міського розвитку сектору «Соціальний захист та безпека», визначеними Стратегією розвитку Києва до 2025 року, є формування комплексної програми допомоги соціально незахищеним верствам населення, удосконалення

надання допомоги малозабезпеченим верствам населення, розвиток соціальної інфраструктури.

Вирішення соціальних проблем киян, особливо малозахищених верств населення, відбувається цілеспрямовано та виважено шляхом реалізації таких міських цільових програм різної спрямованості, як «Турбота. Назустріч киянам», «Соціальне партнерство», «Діти столиці». З року в рік поширюється надання соціальної, медичної та іншої допомоги малозахищеним верствам киян завдяки мобілізації додаткових коштів із місцевого бюджету.

У місті функціонують 12 територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), в яких перебуває на обліку 34046 користувачів соціальних послуг, охоплених різноманітними формами обслуговування.

Домінуючою формою обслуговування залишається надання соціально-побутової допомоги одиноким непрацездатним громадянам у домашніх умовах. Силами більш як 1000 соціальних робітників, які працюють у 33-х відділеннях допомоги вдома, було забезпечено обслуговування 11955 одиноких непрацездатних громадян. За 2012 рік останнім надано близько 4,6 млн. різноманітних соціально-побутових та інших послуг.

В умовах денного перебування у відділеннях соціально-побутової адаптації (12 відділень) та соціально-медичних послуг (7 відділень) при районних

територіальних центрах соціального обслуговування громадянам надається фахова психологічна допомога щодо включення у соціальне середовище та налагодження взаємовідносин з оточуючими. Проводиться організація дозвілля та культурних заходів, а також здійснюється корекційне навчання з метою оволодіння знаннями, уміннями та навичками, необхідними для життя і розвитку особистості в суспільстві. У минулому році вказані відділення відвідали 8834 особи.

Територіальні центри соціального обслуговування (надання соціальних послуг) продовжують упроваджувати соціально-педагогічну послугу «Університет третього віку», залучаючи працівників відділень соціально-побутової адаптації, фахівців охорони здоров'я, товариства «Знання», викладачів навчальних закладів.

Завдяки функціонуванню «Університетів третього віку» (усього 23 факультети та 38 гуртків) є доступними соціально-педагогічні послуги, необхідні для всебічного розвитку громадян, їх трудової соціальної інтеграції, збереження та формування активної позиції. У минулому році вказаною послугою було охоплено 1709 слухачів.

На виконання Наказу Міністерства соціальної політики України від 26 грудня 2011 року № 568 «Про порядок організації мультидисциплінарного підходу з надання соціальних послуг у територіальному

центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг)» у 2012 році в шести територіальних центрах міста була запроваджена робота мультидисциплінарних команд.

Метою таких інноваційних методів є: забезпечення доступності соціальних послуг, розширення їх спектру, охоплення більшої кількості осіб, задоволення їх потреб, здешевлення вартості соціальних послуг та наближення їх до рівня європейських стандартів якості. У цілому такі мультидисциплінарні команди протягом 2012 року надали 2851 послугу самотнім громадянам.

У територіальному центрі соціального обслуговування (надання соціальних послуг) Печерського району функціонує відділення паліативної допомоги, в якому 14-ма соціальними робітниками надаються послуги невиліковно хворим громадянам на дому. Наразі на обслуговуванні перебуває 130 осіб з IV–V групами рухової активності. Відділення співпрацює з недержавними організаціями, які опікуються питаннями паліативної допомоги. Перш за все, це районне товариство Червоного Хреста, спільно з яким здійснюється обстеження підопічних та оцінювання їх потреб у соціальній допомозі.

Завдяки міській владі Києва втілені в життя різні форми та методи соціального обслуговування пенсіонерів, інвалідів, самотніх самотніх громадян.

У рамках Закону України «Про психіатричну допомогу» соціальний захист та обслуговування осіб з психічними розладами забезпечує спеціалізоване відділення соціальної допомоги вдома інвалідам з психічними захворюваннями при Київському міському територіальному центрі соціального обслуговування.

Станом на 1 січня 2013 року у спеціалізованому відділенні перебувало на надомному обслуговуванні 697 інвалідів з психічним захворюванням. Інвалідам надано понад 325,4 тис. соціально-побутових послуг.

Відділення транспортного обслуговування інвалідів з порушенням опорно-рухового апарату при Київському міському територіальному центрі соціального обслуговування забезпечує доступ осіб з обмеженими фізичними можливостями до об'єктів соціальної інфраструктури. В автопарку територіального центру нині нараховується 35 одиниць засобів, пристосованих для перевезення інвалідів з порушенням опорно-рухового апарату. Станом на 1 січня 2013 року виконано 6787 заявок, здійснено 9335 перевезень. У 2012 році з метою зміцнення матеріально-технічної бази зазначеного відділення було придбано 6 спеціальних мікроавтобусів

Актуальним напрямом діяльності територіальних центрів є робота з дітьми-інвалідами. У складі територіальних центрів працюють 10 відділень соціально-медичної реабілітації для дітей з дитячим церебральним паралічем, розумово відсталих дітей та дітей з

органічним ураженням нервової системи з порушенням психіки.

Відділення забезпечують:

- створення умов для всебічного розвитку, задоволення вихованнями знань, умінь і навичок з метою підготовки їх до здобуття дошкільної освіти;
- надання дітям-інвалідам комплексної соціальної, психологічної, педагогічної та інших видів реабілітації;
- надання кваліфікованої допомоги дітям-інвалідам у здійсненні корекції психофізичного розвитку за індивідуальними програмами реабілітації й індивідуальними планами та залучення до участі в цих програмах батьків дітей;
- комплексну та, зокрема, соціальну адаптацію дітей-інвалідів.

Щоденно протягом дня районні відділення соціально-медичної реабілітації відвідують 174 дитини з особливими потребами віком від 3-х до 18-ти років, які отримали статус інваліда.

Наприкінці 2012 року було закінчено будівництво приміщення для відділення соціально-медичної реабілітації дітей з дитячим церебральним паралічем, розумово відсталих дітей та дітей з ураженням центральної нервової системи з порушенням психіки (денне перебування) в Деснянському районному територіальному центрі.

Для вдосконалення надання допомоги малозахищеним верствам киян у 2012 році зроблені такі кроки:

1. З метою забезпечення впорядкування механізмів надання пільг, їх обліку та адресності, розвитку безготівкових форм розрахунків за проїзд в Київському метрополітені в місті запроваджена «Картка киянина». Органами соціального захисту в системі «Картка киянина» зареєстровано 56,9 тисяч киян.

У теперішній час, утримувачі «Карток киянина» мають право на безоплатний проїзд у Київському метрополітені та на отримання знижки на медичні препарати у мережі муніципальної аптеки КП «Фармація».

2. Реалізуються соціальні ініціативи Президента України, а саме:

- малозабезпеченим пенсіонерам та інвалідам забезпечено доходи не менше прожиткового мінімуму та підвищено рівень допомоги на дітей у малозабезпечених сім'ях. Станом на 1 січня 2013 року державну допомогу малозабезпеченим сім'ям отримали 1012 родини на загальну суму понад 11,4 млн. грн.;
- майже в 10 разів збільшено розмір грошової допомоги малозабезпеченим особам, які здійснюють догляд за психічно хворими, тобто до розміру мінімальної заробітної плати. За підсумками 2012 року грошову допомогу малозабезпеченим особам, які здійснюють догляд

за психічно хворими, виплачено 497 особам на загальну суму майже 2,6 млн. грн.

- більш ніж удвічі збільшилися видатки на медичне обслуговування одного інваліда-ліквідатора аварії на ЧАЕС та одного інваліда, потерпілого від Чорнобильської катастрофи.

Особливе значення для забезпечення виваженої політики соціального захисту мають додаткові заходи, спрямовані на підтримку малозахищених верств населення, які реалізовувались в межах трьох міських цільових програм – «Діти столиці», «Соціальне партнерство», «Турбота. Назустріч киянам».

Розділ 3. Упровадження проектів з енергозбереження

Стимулювання підвищення енергоефективності бюджетної сфери – напрацювання проекту ЗМФІ-II

Однією з найбільш гострих проблем міст України на сучасному етапі розвитку є стабільне енергозабезпечення й ефективне використання енергоресурсів.

Ураховуючи стрімке зростання цін, у першу чергу на природний газ та електроенергію, збільшення частки видатків на енергоносії у структурі видатків бюджетів міст, питання реалізації заходів з енергозбереження набуває стратегічного значення для кожного міста.

Вирішення цієї проблеми вимагає впровадження новітніх технологій, обладнання, здійснення заходів з термомодернізації будівель бюджетної сфери тощо.

Поряд з цим, важливим для визначення можливостей та пріоритетності збереження енергоресурсів є оцінювання ефективності витрачання бюджетних коштів на оплату комунальних послуг та енергоносіїв. З цією метою експерти проекту ЗМФІ-II розробили систему моніторингу та оцінки ефективності бюджетних видатків на зазначені послуги та провели навчання для міст – учасників проекту щодо її застосування. Результати моніторингу цієї системи, зокрема, відображатимуть:

- наскільки вплинув показник зміни площі приміщень на зміну обсягу споживання енергоресурсів та наскільки залежно від цього змінилися видатки (у порівнянних цінах) на оплату одиниці площі;
- як залежить зміна видатків на одну особу (у порівнянних цінах) від зміни розміру площі;
- оцінку економічної віддачі від вкладених коштів, яку пропонується розраховувати виходячи, з відношення витрат на оплату енергоносія на одиницю площі до витрат заходу з енергозбереження на одиницю площі. При цьому під час розрахунку такої оцінки слід враховувати аналогічний показник у середньому за заходами з енергозбереження в усіх бюджетних установах, що функціонують на відповідній території.

Система моніторингу й оцінки ефективності бюджетних видатків на оплату комунальних послуг та енергоносіїв забезпечуватиме оцінку як ефективності бюджетних видатків, так і результатів реалізації проектів з енергозбереження у попередніх роках, зокрема визначення фактичних обсягів економії бюджетних видатків.

Для того, щоб міста мали можливість реалізовувати проекти з енергозбереження в умовах обмеженості бюджетних коштів, експерти проекту ЗМФІ-II

надають містам – учасникам проекту допомогу у залученні інших джерел, зокрема запозичень, кредитів під місцеві гарантії. Перевага при цьому надається кредитам міжнародних фінансових організацій, які значно вигідніші, ніж кредити банківського сектору, та передбачають цільове спрямування коштів на енергозберігаючі заходи. Під час цього процесу, експерти проекту ЗМФІ-II здійснили оцінку кредитоспроможності міст – учасників проекту, що є необхідним для погодження кредитора надати кредитні кошти, а також надали допомогу у підготовці документів, необхідних для отримання погодження Міністерства фінансів України на залучення коштів до міського бюджету (Кабінету Міністрів України – у разі надання міської гарантії для залучення коштів комунальним підприємством).

Передовий досвід реалізації енергозберігаючих проектів у м. Житомир

«Піонером» успішного проходження усіх погоджувальних процедур за новим порядком¹ та отримання погодження Кабінету Міністрів України на надання гарантії за кредитом Європейського банку реконструкції та розвитку для реалізації проекту з енергозбереження у 2012 році стало місто Житомир.

1 Порядок надання гарантії, схвалений Постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2012 року № 541 «Про затвердження порядку надання місцевих гарантії».

Відтепер, місто реалізує проект «Розвиток системи тепlopостачання м. Житомир». Метою проекту є підвищення надійності роботи комунального підприємства «Житомиртеплокомуненерго» Житомирської міської ради, зменшення енергоемності та поліпшення якості надання послуг з тепlopостачання та гарячого водопостачання мешканцям міста шляхом розвитку системи тепlopостачання м. Житомир. Під час упровадження проекту здійснюється реконструкція існуючих котелень з використанням технологій, що працюють на місцевих альтернативних видах палива; впроваджуються технології, які забезпечать підприємство власною електричною енергією; здійснюються роботи з автоматизації технологічного циклу виробництва теплової енергії. У результаті мають зменшитися втрати теплової енергії на шляху до кінцевого споживача, підвищитись якість надання послуг з тепlopостачання та гарячого водопостачання мешканцям тощо. Проект справляє значний економічний та соціальний вплив на розвиток міста Житомир.

Це не перший досвід міста у реалізації енергозберігаючих проектів. Так, у 2012 році місто отримало погодження Міністерства фінансів України на здійснення запозичень² від Північної екологічної фінансової корпорації НЕФКО. Запозичені кошти спрямовані на реалізацію проекту «Підвищення енергоефективності

2 Постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 року № 110 «Про затвердження порядку здійснення місцевих запозичень».

об'єктів комунальної та бюджетної сфери м. Житомир». У рамках цього проекту відбувається заміна ламп розжарювання на світлодіодні ліхтарі та здійснюються роботи з підвищення енергоефективності дошкільного навчального закладу № 21 м. Житомир.

Окрім таких наслідків, як підвищення надійності роботи мережі зовнішнього освітлення у місті, подовження терміну експлуатації будівлі ДНЗ № 21 та скорочення щорічних витрат міського бюджету, проект має значні соціальні та екологічні ефекти. Щорічна економія електроенергії – 561,2 МВт, теплової енергії – 316,6 МВт, скорочення викидів CO₂ – 684,6 тонн / рік. Реалізація проекту забезпечить поліпшення якості освітлення вулиць міста, зменшення рівня викидів небезпечних газів у атмосферу, а також покращання умов теплового комфорту перебування дітей в дошкільному закладі міста.

Заходи з енергозбереження та енергоефективності в освітніх закладах м. Києва

Фактор енергозбереження у сучасних умовах є одним із визначальних для енергетичної стратегії України і м. Києва зокрема. Від цього залежать ефективне функціонування національної економіки та соціально-економічний розвиток столиці України.

Для м. Київ актуальними є проблеми ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів. Саме тому пріоритетом у діяльності органів виконавчої влади м. Києва є проведення послідовної політики з

упровадження енергоефективних та ресурсозберігаючих технологій із визначенням першочергових завдань для міської та районних органів влади, підприємств та організацій усіх форм власності у промисловості, житловому й комунальному господарстві, бюджетній сфері.

Найбільшого збереження енергоресурсів у 2012 році вдалося досягти установам галузі освіти. За результатами виконання бюджету 2012 року порівняно з 2011 роком тут досягнута економія бюджетних коштів за рахунок проведення заходів з енергозбереження, що складає 367,2 тис. грн. У натуральному вираженні економія енергоресурсів по теплу та електроенергії становила 12,7 % та 10,8 % відповідно.

У 2012 році в галузі «Освіта» були здійснені такі заходи з енергозбереження: проведення термосанації будівель бюджетної сфери; дооснащення бюджетних закладів вузлами обліку теплової енергії на потреби опалення та гарячого водопостачання й індивідуальними тепловими пунктами; реконструкція систем освітлення – заміна існуючих ламп розжарювання на компактні люмінесцентні лампи; заміна технологічного обладнання кухонь у бюджетних закладах освіти на енергоефективне; енергозбереження за рахунок організаційних заходів.

Проведення термосанації будівель бюджетної сфери дозволяє, крім зниження витрат на енергоносії, вирішувати проблеми, пов'язані з необхідністю проведення ремонту вікон, стін та покрівлі будівель, що експлуатуються тривалий час. У 2012 році була розроблена

проектно-кошторисна документація для проведення термосанації для 10 установ освіти на загальну суму 12,7 млн. грн. У 185 закладах освіти проведена заміна вікон на загальну суму 11,1 млн. грн., у тому числі 8,5 млн. грн. за рахунок бюджетних коштів міського бюджету.

У низці закладів галузі були не встановлені або вийшли з ладу вузли обліку теплової енергії на потреби опалення та гарячого водопостачання, що, по-перше, не дозволяє об'єктивно оцінювати фактичне енергоспоживання та, по-друге, спричиняє перевитрати бюджетних коштів, оскільки нарахування за розрахунковими навантаженнями, як правило, значно вищі, ніж за показаннями вузла обліку.

Тому у 2012 році були проведені роботи з перевірки / заміни тепло-, водо-, електролічильників за бюджетні кошти, в тому числі: 523 теплолічильника (на 2,2 млн. грн.) та 119 водолічильників (на 756,4 тис. грн.). Також були повірені або замінені 305 електролічильників за кошти Київенерго.

У рамках заходу з реконструкції систем освітлення передбачена поступова, по мірі виходу з ладу існуючих ламп розжарювання, заміна їх на компактні люмінесцентні лампи. Це дозволило суттєво знизити споживання електроенергії на потреби освітлення за рахунок меншого енергоспоживання та більшого терміну служби ламп.

Реконструкція систем освітлення з використанням енергоефективних світильників та автоматики

керування освітленням дозволяє знизити витрати на потреби освітлення з одночасним покращанням умов перебування учнів та педагогічного персоналу.

У 16 закладах освіти було замінено світильники, на що витрачено 416,0 тис. грн.

Електронагрівальне обладнання кухонь, зважаючи на структуру споживання електричної енергії бюджетних закладів освіти, є, поряд з системами освітлення, найбільшим споживачем електричної енергії, зокрема в дитячих садочках. Використання енергоефективного обладнання (конфорок, плит) дозволяє суттєво знизити споживання електричної енергії та заощадити бюджетні кошти, тому були проведені заходи з модернізації промислових електроплит в 14-ти закладах на суму 714,0 тис. грн.

З метою впровадження в освітню галузь державної політики у сфері енергозбереження та формування в учнів свідомого ставлення до заощадження енергетичних ресурсів у 12-ти загальноосвітніх навчальних закладах викладається факультативний курс «Основи енергозбереження» для учнів 9-х класів.

Збереження енергоресурсів в освітніх установах Радехівського району Львівської області

Мережа освітніх навчальних закладів Радехівського району досить розгалужена і нараховує 43 школи, в яких навчається 5407 учнів. Створення комфортних умов для

навчання – основне завдання, яке поставила перед собою районна влада. В умовах обмеженості фінансового ресурсу в районному бюджеті влада веде пошук способів економії бюджетних коштів.

Одним із перспективних напрямів економії є економія енергоресурсів. Бюджет Радехівського району, починаючи з 2011 року, складається у двох форматах: програмно-цільовому та традиційному, що дало можливість провести детальний аналіз мережі та штатів бюджетних установ й видатків бюджету.

У районі розроблена програма енергозбереження «Перехід установ освіти Радехівського району на альтернативні види місцевого палива», що передбачала створення необхідних передумов для реалізації локальної програми відділу освіти Радехівської райдержадміністрації «Заміна морально застарілого котельного обладнання». Програмою передбачено реконструкцію 15 шкіл району. Її розроблено з метою зменшення використання природного газу, заміни теплогенераційного обладнання з низьким коефіцієнтом корисної дії на таке, що буде використовуватися для роботи на альтернативних видах палива з максимально можливою тепловіддачею.

На фінансування установ освіти у Радехівському районі це 43 школи, в тому числі початкові I ступеня – 6 закладів, неповні середні I–II ступеня – 19, середні I–III ступенів – 18 (із загальної кількості закладів школи-дитячі садки – 3) у 2012 році направлено 60,1 млн. грн., тобто 60,9 % районного бюджету, що фактично забезпечувало виплату заробітної плати (питома вага заробітної плати

у видатках освіти – 84,9 %), а тому питання пошуку коштів для здійснення заходів з енергозбереження в установах освіти стало надзвичайно важливим.

При формуванні районного бюджету на 2011–2012 роки на виконання вищезазначеної програми було передбачено кошти для проведення робіт з енергозбереження в 4-х школах; це по-перше, мають сприяти створенню комфортних умов для навчання учнів і, по-друге, економії фінансових ресурсів.

На проведення робіт з енергозбереження у 2012 році у рамках бюджетної програми «Надання загальної середньої освіти загальноосвітніми навчальними закладами району» направлено 300,0 тис. грн.

За ці кошти у 4 загальноосвітніх школах району проведено капітальний ремонт системи опалення, їх переведено на альтернативне паливо – торфобрикети та дрова, в результаті це дало можливість зекономити тільки у 2012 році 359,8 тис. грн. Так, видатки на енергоносії по Нивицькій загальноосвітній школі зменшилися за опалювальний сезон на 100,0 тис. грн., по Дмитрівській школі – на 111,0 тис. грн., по Пиратинській – на 70,0 тис. грн.

За розрахунками фахівців, видатки на реконструкцію котельень окупляться за 2–3 роки.

Отже, реалізація програми дозволить мінімізувати видатки бюджетних коштів на вироблення теплової енергії для обігріву шкіл району, забезпечить нормативний тепловий режим у приміщеннях та прискорить інвестиційно-інноваційний розвиток території району.

Адреса: вул. Борисоглібська 15-В,
2 поверх, м. Київ, 04070, Україна,
тел.: (044) 353-58-68, 492-97-80, 492-97-81
факс: (044) 492-97-83

E-mail: inform@ibser.org.ua
Сайт: www.ibser.org.ua